

8. Аніловська Г.Я. Інформаційна безпека підприємства в умовах використання сучасних інформаційних технологій [Текст] / Г.Я. Аніловська // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2008. – вип. 18.9. – С. 270-273.

В статье рассмотрен вопрос внедрения автоматизированной системы учета на предприятия. Поданы основные преимущества и возможность работы данной системы, приведены результаты от ее внедрения.

In the article the question of CASS introduction of account is considered of enterprises. Basic advantages and possibilities of work of this system are given, offered results from its introduction.

Рецензент: д.е.н., професор В. А. Борисова
Дата надходження до редакції: 27.03.2012 р.

УДК 338.43:330.341.2

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Н. О. Макаренко, ст. викл, Сумський національний аграрний університет

Дослідження присвячено вивченню конкурентоспроможності аграрної галузі з метою удосконалення критеріїв та методологічних аспектів оцінки конкурентоспроможності з урахуванням умов господарювання та ресурсомісткості виробництва.

Постановка проблеми. Основою ефективного функціонування аграрного сектору економіки в умовах ринку є розвиток конкуренції і підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Як показує світовий досвід, конкурентоспроможність при правильному використанні її принципів є фактором стабільного та ефективного розвитку виробництва в ринкових умовах. Тому більшість країн з розвиненою ринковою економікою однаково дбають як про повноцінну конкуренцію, так і про стабільність ринку. Для цього конкуренція вводиться в цивілізовані рамки і є справедливою. Товаровиробникам створюються рівні умови доступу до товарних ринків, ринкової інформації, новітніх технологій. Досліджуючи проблеми конкурентоспроможності, В.Г.Андрійчук зазначає, що «сільськогосподарські підприємства, як суб'єкти аграрного ринку, неорганізовані, оперують в умовах чистої конкуренції і знаходяться під тиском більш сильних і організованих суб'єктів ринку з вищим рівнем монополізму. Адже несправедливість розподілу доходів закладається ще на ринку ресурсів для сільгоспвиробників» [1, с. 20]. У зв'язку з цим Т.Г.Маренич стверджує, що «кожна з організаційних форм сучасних сільськогосподарських підприємств повинна чітко враховувати: перспективи свого розвитку в умовах вимог ринку і конкурентоспроможності; наскільки діюча інституціональна основа, на базі якої працює підприємство, може сприяти підвищенню його конкурентоспроможності» [6, с.104].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття конкурентоспроможності трактується й використовується в економічному аналізі залежно від об'єкта дослідження, а критерії оцінки й фактори динаміки конкурентоспроможності про-

дукції, агропідприємства, галузі та національної економіки мають певну специфіку. Більшість науковців оцінюють: конкурентоспроможність агропідприємств за рівнем рентабельності або за трьома показниками: собівартістю і ціною її одиниці, а також рентабельністю продажу.

Вагомий внесок в дослідження особливостей забезпечення конкурентоспроможності в системі організації виробництва сільськогосподарської продукції зробили вчені В.Г.Андрійчук [1, с.20], А.Е.Воронкова [2, с. 214-219], В.М.Жмайлов [4, с.86-90], Т.Г.Маренич [6, с.102-124], О.Ю.Пащенко [7, с.14], В.Е.Реутов, Н.З. Вельгош [8, с.89], О.В.Шубровська [9, с.154-159] та ін.

Проблема організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку виробництва на основі функціонування організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі у пореформений період є багатогранною і складною для вирішення, оскільки тісно пов'язана із загальним розвитком агропромислового виробництва, адаптацією реформованих сільськогосподарських підприємств до ринкового середовища і необхідністю підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, окремих галузей і підприємства в цілому.

Метою дослідження є комплексна оцінка конкурентних можливостей, конкурентоспроможність та конкурентні позиції в агровиробництві, конкурентні можливості і конкурентні переваги в агровиробництві.

Результати досліджень. На сьогодні «необхідність економічної, фінансової та соціальної стабілізації сільськогосподарських підприємств на принципах конкурентоспроможності пов'язана зі зростаючою лібералізацією ринку, вступом України до СОТ, розширенням ЄС», - зазначає

Т.Г.Маренич [6, с.103].

На думку О.Ю.Пашенко «в ринковій економіці існують два методи конкуренції: ціновий і неціновий. Ціновий метод конкуренції полягає в тому, що на ідентичні та однакові за якістю товари ціни коливаються в широкому діапазоні з метою підвищення конкурентоспроможності продукції. Цей метод конкуренції зародився на ранніх етапах капіталістичної конкуренції, коли у підприємстві панувала хаотична конкуренція, тобто без всяких правил і без втручання держави з жорсткими формами боротьби – від цінових війн до знищення конкурентів. Нецінові методи конкуренції полягають в забезпеченні виробництва кращих і більш надійних якісних товарів, ніж у конкурентів, що знаходить відображення в рекламі. Для цього методу характерне намагання товаровиробника знайти можливість спільного ділового співробітництва з конкурентами на ринку, а не протиборства. Співіснування у підприємницькій діяльності надає можливість більш оперативної появи нових товарів на ринку, скорочення строків виготовлення замовлень клієнтів за доступною ціною, швидке перепрофілювання виробництва товарів залежно від попиту на ринку» [7, с.14].

Характерною особливістю аграрної галузі на сьогоднішній день є недостатня цінова конкурентоспроможність практично всіх видів сільськогосподарської продукції, яку обумовила в першу чергу стрімко зростаюча техніко-технологічна відсталість підприємств, руйнування їх виробничого потенціалу. Все це привело до різкого зменшення обсягів реалізації продукції, погіршення її якості, втрати фінансової стійкості підприємств. Звідси, сільськогосподарські формування особливу увагу повинні приділяти ціновій конкурентоспроможності своєї продукції за рахунок значного зменшення витрат на основі техніко-технологічного удосконалення виробництва.

В.Е.Реутов і Н.З.Вельгош розрізняють такі види конкурентоспроможності: конкурентоспроможність товару; конкурентоспроможність підприємства; конкурентоспроможність галузі; конкурентоспроможність країни. Конкурентоспроможний товар – товар, що має кращі якісні, вартісні та кількісні показники поряд з найменшою ціною споживання та ефективну збутову стратегію задовольняти споживачів щодо якості та асортименту за нижчою ціною. Конкурентоспроможність підприємства – його здатність отримувати прибутки, достатні для відтворення простого або розширеного виробництва, мотивацію праці та поліпшувати властивості товарів, які воно виробляє. Конкурентоспроможність галузі – здатність певної галузі отримувати прибутки більші, ніж в інших галузях на одиницю витрачених ресурсів. Конкурентоспроможність країни – можливість держави пропонувати ринку товари дешевше, ніж інші кра-

їни, конкурувати в конкретній товарній зоні за збільшення сегменту ринку та прибутку від реалізації товарів. [8, с.89].

Для автора практичний інтерес мають поняття конкурентоспроможності підприємства, продукції (товару) і керівництва як взаємопов'язані і взаємозалежні чинники впливу на розвиток сільськогосподарського виробництва. Тому, важливо визначити і узагальнити усю сукупність чинників, які впливають на забезпечення конкурентоспроможності в системі організації виробництва сільськогосподарської продукції, регулювання та вдосконалення механізму підвищення конкурентоспроможності в ринкових умовах.

Механізм забезпечення конкурентоспроможності в системі організації виробництва сільськогосподарської продукції слід розглядати як систему організаційних, технологічних, економічних і екологічних важелів та методів управління діяльністю підприємств при оптимальних затратах на виробництво і достатньому рівні цін для виробників при реалізації продукції споживачам за різними каналами збуту, що гарантує ефективне ведення галузей і підприємства в цілому у ринкових умовах.

На кінець 2010р. на Сумщині функціонували 348 аграрних підприємств, з них 223 господарських товариств, 82 приватних підприємств з орендними відносинами, 8 сільськогосподарських виробничих кооперативів, 23 фермерських господарств, 8 державних підприємств і 4 підприємства інших організаційно-правових форм господарювання. Кількість сільськогосподарських підприємств у 2010р., порівняно з 2002р., зменшилась на 36,4%, а саме незначне зменшення спостерігається лише по приватних підприємствах – 14,6% проти зменшення кількості інших організаційно-правових форм, що коливається від 20% по держгоспах до 45,1% по господарських товариствах. Причиною цього, на нашу думку, є відмінності у організаційно-правових засадах діяльності підприємств різних форм господарювання. Так, перевагами приватного підприємництва є простота прийняття управлінських рішень і, відповідно, можливість перепрофілювати виробництво, відсутність інших власників бізнесу і їх впливу на його ведення. Визначення приватне, крім форми власності, виявляє головну особливість правового становища підприємства цієї організаційної форми. Власник є водночас підприємцем, а власність і управління майном не розмежовуються.

В структурі аграрних підприємств Сумщини у 2010р. серед недержавних підприємств найбільшу питому вагу склали господарські товариства (64,1%), далі йшли приватні підприємства (23,6%) і найменшу питому вагу склали інші підприємства, а саме, дочірні (1,2%) (Рис.1).

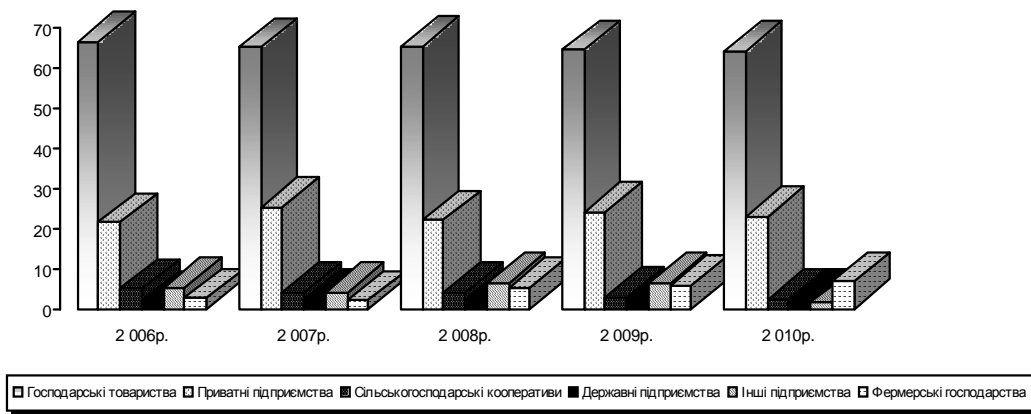

Рис. 1. Динаміка питомої ваги чисельності виробників сільськогосподарської продукції серед сільськогосподарських підприємств в Сумській області, %

Джерело: Сумське обласне управління статистики

В умовах ринкової нестабільності конкурентоспроможність можна визначити як потенційну можливість займати відповідну нішу на ринку товарів та послуг, що забезпечують суб'єкту ринкових відносин стійке фінансове та економічне становище. Конкурентні переваги виробництва в сільському господарстві формують зовнішні і внутрішні, об'єктивні і суб'єктивні чинники:

- об'єктивні конкурентні переваги це комплекс природно-економічних умов виробництва, а саме: природно-кліматичні умови, родючість ґрунтів, екологічний стан земель, рівень інтенсивності і концентрації виробництва тощо;
- суб'єктивні конкурентні переваги - це комплекс організаційно-управлінських умов господарювання: раціональне використання ресурсів - земельних, трудових і матеріально-технічних; високий рівень організації й управління підприємством.

Як свідчать багаторічні дослідження [5] між названими показниками існує функціональний зв'язок - раціональне використання ресурсів обумовлюється дією об'єктивних природно-економічних умов господарювання та суб'єктивних організаційно-управлінських умов господарювання:

$$\hat{E}\delta_s = \hat{E}\delta_s \times \hat{E}\hat{a}_s \quad (1)$$

де K_{ri} - коефіцієнт диференціації рівня ресурсомісткості i -го агропідприємства в області; K_{ui} - коефіцієнт умов виробництва; K_{ei} - коефіцієнт ефективності виробництва.

В основі визначення цих показників використовується показник ресурсоемності виробництва:

$$\hat{E}\delta_s = \frac{D\hat{a}_s}{D\hat{a}} \quad (2)$$

$$\hat{E}\delta_s = \frac{D\hat{a}}{D\hat{a}_i} \quad (3)$$

$$\hat{E}\hat{a}_s = \frac{D\hat{a}_i}{D\hat{a}} \quad (4)$$

де R_{vi} - фактичний рівень ресурсоемності i -го агропідприємства, R_v - середньообласний рівень ресурсоемності; R_{vn} - нормативний рівень ресурсоемності конкретного агропідприємства.

Коефіцієнт K_{ei} дає порівняльну оцінку ефективності використання сукупних виробничих ресурсів. Його чисельна величина покаже, як використовувалися сукупні ресурси: якщо $R_{vi} < R_{vn}$, тобто фактична ресурсоемність була нижчою за нормативну, то рівень господарювання був ефективним і $K_e > 1$; якщо $R_{vi} > R_{vn}$, то $K_e < 1$, тобто рівень господарювання був неефективним. Якщо коефіцієнт K_{ei} агропідприємств області різних організаційно-правових форм зіставляти з мінімальним значенням коефіцієнта ефективності виробництва серед підприємств області (K_{emin}) можна визначити рівень господарювання (K_r):

$$\hat{E}\tilde{a} = \frac{\hat{E}\hat{a}_s}{\hat{E}\hat{a}_{\min}} \quad (5)$$

Цей коефіцієнт дає порівняльну оцінку конкурентоспроможності, тобто умінню організувати процес виробництва. Його чисельна величина покаже, в скільки разів ефективність виробництва аналізованих господарств вища, ніж в найгіршій групі. По величині цього показника можна визначити місце, що займає кожна група господарств за наслідками виробничої діяльності при рейтинговій оцінці роботи агропідприємств в області і оцінити конкурентоспроможність та конкурентні переваги за рахунок тих чи інших груп чинників (формула 1): якщо $K_r = K_u$, то $K_e = 1$; якщо $K_r > K_u$, то $K_e > 1$; якщо $K_r < K_u$, то $K_e < 1$. Отже, чим вище K_r за K_u тим більші конкурентні переваги і тим вища конкурентоспроможність. Рейтингова оцінка конкурентоспроможності в 2006-2010рр. по сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм Сумської області наведена у табл. 1.

Рейтингова оцінка конкурентоспроможності в 2006-2010рр.

Організаційно-правові форми	Коефіцієнт				Займане місце
	ступеня використання ресурсів	умов господарювання	ефективності виробництва	рівня господарювання	
Господарські товариства	1,02	0,87	1,17	1,28	2
Приватні підприємства	1,13	1,09	1,04	1,13	6
Сільськогосподарські виробничі кооперативи	1,12	0,93	1,20	1,31	1
Інші підприємства	1,23	1,08	1,14	1,19	3
Державні господарства	0,86	0,81	1,06	1,16	4
Фермерські господарства	1,07	1,02	1,05	1,14	5

(Інформаційне джерело – власні дослідження)

Дані таблиці 1 показують які можливості виробництва (графа 2), як вони використовувалися (графа 1) в кожній організаційно-правовій формі і який результат різного використання виробничих можливостей (графа 3): краще за всіх свої виробничі можливості використовували сільськогосподарські кооперативи (1-ше місце), господарські товариства (2-ге місце) і інші (дочірні) підприємства (3-те місце) - у них найвищий рівень ефективності виробництва. Агропідприємства інших форм господарювання не зовсім раціонально використовували свої потенційні можливості.

Важливе значення для розробки заходів забезпечення сталого розвитку виробництва має економічна діагностика конкурентоспроможності підприємницьких структур - аналіз і оцінка їх ресурсних потенційних можливостей, дослідження факторних і результативних показників господарської діяльності, ступеня конкурентних переваг з метою виявлення резервів й обґрунтування перспектив розвитку. Ступінь конкурентних переваг

сільськогосподарських підприємств обумовлюється комплексом внутрішніх об'єктивних (родючість ґрунтів, екологічний стан земель, рівень інтенсивності і концентрації виробництва) та суб'єктивних чинників (комплекс організаційно-управлінських умов господарювання). Оцінка ступеня конкурентних переваг ресурсовіддачі відносно середньообласного рівня проводиться за формулою:

$$\Delta \hat{E} \delta = (\hat{E} \delta - 1) \times 100 \quad (6)$$

у тому числі вони сформовані за рахунок чинників:

умов виробництва:

$$\Delta \hat{E} \delta (\hat{E} \delta) = 100 \times (\hat{E} \delta - 1) \quad (7)$$

ефективності господарювання:

$$\Delta \hat{E} \delta (\hat{E} \delta) = 100 \times (\hat{E} \delta - 1) \quad (8)$$

Конкурентні переваги і невикористані можливості агропідприємств наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Чинники конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств Сумщини в середньому за 2006-2010рр.

Організаційно-правові форми	Коефіцієнти			Ступінь конкурентних переваг ресурсовіддачі у % до середніх даних по області	з них за рахунок	
	Кр	Ку	Ке*		$\Delta \hat{E} \delta$	$\Delta \hat{E} \delta (\hat{E} \delta)$
				Господарські товариства		1,02
Приватні підприємства	1,13	1,09	1,04	13	9	4
Сільськогосподарські виробничі кооперативи	1,12	0,93	1,20	13	-7	20
Інші підприємства	1,23	1,08	1,14	22	8	14
Державні господарства	0,86	0,81	1,06	-13	-19	6
Фермерські господарства	1,07	1,02	1,05	7	2	5

*Упорядковано по рівню Кр

(Інформаційне джерело – власні дослідження)

Дані таблиці 2 свідчать про те, що кожна форма господарювання відрізняється від іншої своїми умовами виробництва (Ку) і рівнем використання сукупних виробничих ресурсів (Кр). У прямій залежності від Ку знаходиться Кр: там де кращі умови виробництва буде вищим Ку і, природно, вище рівень ресурсовіддачі та більшим Кр. Співвідношення цих комплексних показників обумовлює конкурентоспроможність підприємств. Тобто, найбільшою є кількість саме тих підприємств, рівень конкурентоспроможності яких майже найнижчий (господарські товариства), і, навпаки, кількість підприємств із високим рівнем конкурентоспроможності значно менша (приватні підприємства і сіль-

ськогосподарські кооперативи).

За даними Сумського обласного управління статистики, у 2010р. серед виробничих кооперативів лише 20%, а серед господарських товариств 66,3% були збитковими, в той час як по області відповідний показник становив 55,2%. Вся діяльність, а також діяльність щодо виробництва продукції рослинництва і тваринництва, господарських товариств області у 2010р. була збитковою. Натомість, у виробничих кооперативах збитковим було лише виробництво продукції м'ясного скотарства, причому рівень збитковості був меншим від загального рівня по області. Це переконливо свідчить про те, що рівень конкурентоспроможності вироб-

Таблиця 3

Рентабельність с.-г. виробництва в підприємствах різних організаційно-правових форм Сумської області, %

Організаційно-правові форми	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Господарські товариства	12,1	-4,8	1,8	-8,0	-7,0	-10,0	11,5	-3,1	-7,1
Приватні підприємства	22,7	8,6	16,0	5,1	0,3	-2,3	6,3	-4,8	-7,0
Сільськогосподарські виробничі кооперативи	28,1	-6,8	19,8	2,7	5,1	-14,9	2,0	-2,6	4,1
Інші підприємства	8,1	-14,7	6,7	-9,4	-11,8	-11,6	-16,1	-4,7	-12,3
Державні господарства	47,0	10,9	30,1	9,9	12,2	-8,2	-4,2	-1,7	-0,5
Фермерські господарства	17,5	-7,3	27,5	29,1	10,5	-4,8	8,9	13,4	9,9
Усього с.-г. підприємства області	15,4	-2,7	5,7	-4,9	-4,6	-9,0	9,2	-2,4	-6,0

В ринкових умовах, як очевидно, підприємства з низьким рівнем конкурентоспроможності тривалий час існувати не можуть, тому їх питома вага повинна зменшуватись, а питома вага підприємств із високим рівнем конкурентоспроможності, навпаки, зростати.

О.Є. Гудзь стверджує, що неспроможність більшості керівників аграрних підприємств працювати в нових умовах, застосовувати фінансовий менеджмент, нові виробничі та маркетингові технології для досягнення сталого економічного зростання розвитку своїх підприємств є однією з причин зниження прибутковості, а тому й конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [3].

Доцільно було б при визначенні рівня конкурентоспроможності підприємства, використовувати такий показник як конкурентноздатність керівника, який враховував би його вік, освіту, фах, стаж роботи в галузі і на підприємстві. Більшість реформованих господарств, створених протягом останніх п'яти-шести років, мають незначний досвід роботи в нових умовах. Досвід роботи третини реформованих підприємств – менше трьох років. Більше половини керівників сільськогосподарських підприємств – люди віком від 36 до 55 років. Але разом з тим, О.Є. Гудзь зазначає, що «керівники аграрних підприємств мають високий освітній рівень. Більше половини керівників мають фахову вищу освіту або незакінчену вищу, майже третина – середню спеціальну. Але, хоча в цілому реформовані підприємства значно краще забезпечені фахівцями порівняно з фермерськими господарствами, однак, у їх діяльності відчутна нестача висококваліфікованих фахівців з менеджменту, фінансів, маркетингу, юристів» [3].

Ми вважаємо, що до підвищення рівня кон-

курентоспроможності аграрних господарств області неодмінно повинна привести співпраця державної служби з партнерськими організаціями, яким слід проводити заходи з метою підвищення рівня знань, умінь і навичок сільськогосподарських товаровиробників та їх інформованості щодо новітніх технологій в аграрному виробництві.

Важливе значення у підвищенні ефективності аграрного виробництва має забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції, яка в умовах ринкової економіки набуває особливої актуальності внаслідок відкритості нашої економіки та зростання конкуренції на ринку. Якісні характеристики продукції, її собівартість та ціни реалізації є основними ознаками, які характеризують рівень конкурентоспроможності продукції. Якісні показники продукції як складові її конкурентоспроможності забезпечують товаровиробнику переваги в конкурентній боротьбі. Найважливіші функції ціни проявляються в диференціації цін залежно саме від якості продукції. Тому виробництво продукції підвищеної якості повинно матеріально заохочуватись, і основою цього є економічний ефект від її використання: збільшення маси кінцевої продукції, зменшення витрат на транспортування, переробку, зберігання.

На основі даних Сумського обласного управління статистики аналіз динаміки якості сільськогосподарської продукції свідчить про нестійку тенденцію її рівня. Зокрема, низьку зацікавленість вітчизняних сільгоспвиробників у підвищенні вимог до якості продукції підтверджує аналіз динаміки якості зерна: основна частина продовольчого зерна пшениці реалізована у 2010р. 6-им класом (65,9%), частка пшениці вищої якості (3-й клас) менша в 5,4 раза і становить 12,1% (табл. 4).

Таблиця 4

Структура якості пшениці, реалізованої підприємствами Сумської області

Роки	Обсяг продажу в натуральному виразі, тис.т	у тому числі							
		3 клас		4 клас		5 клас		6 клас	
		тис. тонн	у % до загального обсягу	тис. тонн	у % до загального обсягу	тис. тонн	у % до загального обсягу	тис. тонн	у % до загального обсягу
2006	293,5	123,9	42,2	33,1	11,3	136,5	46,5	-	-
2007	228,6	64,5	28,2	103,3	45,2	60,8	26,6	-	-
2008	261,3	63,5	24,3	98,5	37,7	31,6	12,1	67,7	26,0
2009	430,9	20,3	4,7	100,8	23,4	1,7	0,5	308,1	71,5
2010	716,8	86,7	12,1	156,3	21,8	1,4	0,2	472,4	65,9

(Інформаційне джерело – Сумське обласне управління статистики)

Питома вага пшениці шостого класу в загальному обсягу продаж поступово зростає від 26% у 2008р. до 71,5% у 2009р. Динаміка частки пшениці вищої якості (третього класу) протягом досліджуваного періоду поступово знижується від 42,2% у 2006р. до 4,7% у 2009р., і тільки в 2010р. порівняно з попереднім роком цей показник набув позитивної динаміки до зростання.

В умовах ринкової нестабільності позитивним фактором регулювання ринку молока з боку держави було прийняття та впровадження з 1 липня 2002р. ДСТУ 3662-97 „Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі”, розробленого на основі нормативних документів Європейського Співтовариства. Зазначений ДСТУ сприяє підвищенню якості молочної сировини і відповідає міжнародним нормам стандарту на молоко. Постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовт-

ня 2002 р. схвалено базисні норми масової частки жиру (3,4%) і білка (3,0%) в молоці коров'ячому незбираному. Оплата за білок у молоці вища, ніж за жир. Так, при підвищенні в 1 кг молока вмісту жиру та білка проти базисної норми, здавальник додатково отримує за кожний 0,1% жиру – 6 коп., а за 0,1% білка – 10 коп. (в 1,7 раз більше). Співвідношення вартості жиру та білка у структурі ціни 1 тонни молока встановлюється на рівні 40:60, що зумовлено фактичним співвідношенням вартості вмісту жиру та білка в молочної продукції з урахуванням ринкових цін. Це стимулює зацікавленість товаровиробників у підвищенні вмісту білка в молоці. Хоча натуральні показники якості молока знайшли своє відображення у державних стандартах, статистика підтверджує нестійку зацікавленість вітчизняних сільгоспвиробників у підвищенні вимог до якості (табл. 5).

Таблиця 5

Структура якості молока, реалізованого сільськогосподарськими підприємствами Сумської області за вимогами ДСТУ 3662-97

Роки	Прийнято в перерахунок на молоко встановленої жирності, тис. т	у тому числі							
		вищого ґатунку		I-го ґатунку		II-го ґатунку		неґатункового	
		тис. тонн	у % до загального обсягу	тис. тонн	у % до загального обсягу	тис. тонн	у % до загального обсягу	тис. тонн	у % до загального обсягу
2006	137,4	69,3	50,4	61,0	44,4	6,1	4,4	1,0	0,8
2007	130,5	63,9	48,7	57,8	44,3	8,5	6,5	0,6	0,5
2008	118,0	44,9	38,1	64,4	54,6	6,9	5,9	1,8	1,4
2009	126,4	52,7	41,7	64,0	50,6	7,7	6,1	2,0	1,6
2010	142,6	62,0	43,5	68,3	47,8	10,6	7,4	1,7	1,3

(Інформаційне джерело – Сумське обласне управління статистики)

Так, за 2006-2008рр. спостерігається зменшення кількості реалізованого молока вищого ґатунку згідно з вимогами ДСТУ 3662-97. Частка молока, прийнятого за даним стандартом, скоротилася з 50,4 до 38,1%, а за останні 2 роки ситуація дещо покращилася і вже в 2010 році майже половина реалізованого молока (62 тис.т) відповідає вищому ґатунку. Аграрні підприємства Сумської області у 2010р. згідно з діючим ДСТУ 3662-97 продали 142,6 тис.т молока в перерахунок на молоко встановленої жирності, з яких 68,3 тис.т (47,8%) - молоко першого, 10,6 тис.т (7,4%) - другого ґатунку і 1,7 тис.т (1,3%) неґатункового молока.

На нашу думку, труднощі з введенням нових

стандартів, пов'язані насамперед із слабкістю матеріально-технічної бази як в господарствах, так і в переробних підприємствах. Зокрема, запровадження нових стандартів пов'язане з наявністю відповідного метрологічного забезпечення. Потребують перегляду та оновлення стандарти на методи визначення якості, оскільки відсутність розроблених адекватних вимог стримує використання сучасних приладів і відповідно знижує ефективність процедур контролю якості. Якісна структура молока, реалізованого сільськогосподарськими підприємствами Сумської області всіх форм власності переробним підприємствам за вимогами ДСТУ 3662-97 у 2006-2010рр., подана у табл. 6.

Таблиця 6

Структура якості молока, проданого сільськогосподарськими підприємствами Сумської області всіх форм власності переробним підприємствам за вимогами ДСТУ 3662-97

Роки	Прийнято молока, тис. т		у тому числі							
	натурального	в перерахунок на молоко встановленої жирності	вищого ґатунку		I-го ґатунку		II-го ґатунку		неґатункового	
			тис. т	%	тис. т	%	тис. т	%	тис. т	%
2006	358,1	367,1	12,5	3,4	329,3	89,7	22,4	6,1	2,9	0,8
2007	342,8	351,4	11,2	3,2	312,0	88,8	26,0	7,4	2,2	0,6
2008	347,1	355,8	13,2	3,7	307,4	86,4	32,0	9,0	3,2	0,9
2009	348,2	356,9	10,4	2,9	322,6	90,4	21,1	5,9	2,8	0,7
2010	303,7	311,3	9,7	3,1	282,3	90,7	14,3	4,6	5,0	1,7

(Інформаційне джерело – Сумське обласне управління статистики)

Аналіз даних таблиці свідчить про те, що питома вага молока вищого ґатунку по області (2,9-3,7%) значно нижча від показника по Україні

(12%). Отже, хоча держава зробила певні позитивні кроки у напрямку підвищення якості молочної продукції, але аграрним підприємствам слід

більше уваги приділяти якісним характеристикам продукції, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, зміцнення конкурентних позицій агропідприємств забезпечує стійкий розвиток регіональної системи і нейтралізацію негативних відхилень в економічному ринковому просторі. Забезпечення конкурентоспроможності в системі організації виробництва сільськогосподарської продукції забезпечує: зміцнення становища регіону в територіальному поділі праці та міжрегіональній інтеграції; залучення інвестицій для здійснення програм розміщення і регіональ-

ного розвитку продуктивних сил; розвиток виробничої інфраструктури регіону як важливої умови раціоналізації схем руху товарів та прискорення матеріально-речових ресурсів у процесі відтворення; зміцнення фінансово-кредитної та бюджетної системи регіону.

Зміцнення конкурентних позицій агропідприємств забезпечує стійкий розвиток регіональної системи і нейтралізацію негативних відхилень в економічному ринковому просторі країни. Важливо максимально реалізувати конкурентні можливості агропідприємств з тим, щоб вони змогли використати свої переваги в спеціалізації та сталому розвитку.

Список використаної літератури:

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : [монографія] / В. Г. Андрійчук – К. : КНЕУ, 2005. – 292с.
2. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: [монография] / А.Э. Воронкова. – Луганск: издательство ВГУ, 2000. – 315 с.
3. Гудзь О.Є. Фінансове забезпечення та дивідендна політика в сільськогосподарських підприємствах / О.Є.Гудзь // Економіка АПК. – 2005. - №7.-с.64-69.
4. Жмайлов В.М. Ринкова система України: стан та перспективи розвитку: [монографія] / за ред. О.В.Макарюка, В.М.Жмайлова, Ю.І.Данька – Х.: Миськдрук.- 2011. – 974 с.
5. Макаренко Н.О. Маркетингове забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств / Н.О.Макаренко // Аграрний форум-2008: матер. міжнар. наук.-практ. конф.:тези доп. – С.: ВТД «Університетська книга», 2008. – С.166.
6. Маренич Т.Г. Трансформаційна динаміка та механізми економічного регулювання агроформувань (питання теорії, методології, практики): [монографія] / Т.Г.Маренич – К.:ННЦ ІАЕ, 2005. – 454с.
7. Пащенко О.Ю. Конкурентоспроможність та її чинники / О.Ю. Пащенко // Розвиток секторів і товарних ринків України. – Ужгород: ІВА, 2001. – 400с.
8. Реутов В.Е. Управління конкурентоспроможністю: [монографія] / В.Е.Реутов, Н.З.Вельгош. – Сімферополь: Таврія, 2005. – 200с.
9. Шубравська О.В. Сталий розвиток агропродовольчої системи України : [монографія] / О.В. Шубравська. – К.: ІЕ НАН України, 2002. – 204 с.

Исследование посвящено изучению конкурентоспособности аграрной отрасли с целью усовершенствования критериев и методологических аспектов оценки конкурентоспособности с учетом условий ведения хозяйства и ресурсоемкости производства.

Research is sanctified to the study of competitiveness of agrarian industry with the aim of improvement of criteria and methodological aspects of estimation of competitiveness taking into account the terms of manage production.

Рецензент: к.е.н., доцент, В. М. Жмайлов
Дата надходження до редакції: 20.03.2012 р.

УДК 334.732.6

ЗНАЧЕННЯ ЗАГОТІВЕЛЬНО-ЗБУТОВИХ КООПЕРАТИВІВ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

О. О. Галушко,

Автором обґрунтовано значення заготівельно-збутових кооперативів для оптимізації забезпечення постачання засобів виробництва та збуту продукції. Наведено основні напрямки розв'язання проблем для підприємств при формуванні такого кооперативу.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Протистояти на ринку великим аграрним фірмам середні та малі за розміром сільськогос-

подарські підприємства не можуть, та к як вони в ході своєї операційної діяльності стикаються з характерними проблемами: